

بررسی محتوایی ابعاد حجاب در جامعه امروزی

(مطالعه موردی: دانشجویان دختر شهر آبادان)

عدنان موسوی رابطی^۱

چکیده

این مقاله در حوزه علوم انسانی و نقش آن در خدمت امر به معروف و نهی از منکر در جامعه است؛ رابطه‌ی دین و علوم انسانی یک رابطه‌ی لاینفک و تحت تأثیر یکدیگر است، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی دین و نظام جسمانی (حجاب) و شبهات مطرح شده از مفهوم آزادی در بین دختران است. با توجه به نقش مهم دانشگاه و دانشجویان در جامعه در زمینه‌ی رشد تحقیقات برای گسترش امر به معروف و نهی از منکر، به طرح سؤال مهمی پرداخته می‌شود که آیا ارتباطی بین آزادی و حجاب هست یا خیر؟ و سعی بر این است در پرسشنامه‌ای که تدوین شده بررسی نماییم آیا دانشگاه تحت تأثیر ایدئولوژی‌های کشوری است یا نظام کشوری تحت تأثیر ایدئولوژی دانشگاهی؟ به دنبال یافتن جایگاه دانشگاه که معدن تولید علم در این ایدئولوژی است، می‌باشیم. روشی که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته، تحقیقی پیمایشی است که در آن با استفاده از پرسشنامه و به طور مستقیم به مصاحبه شوندگان ارائه شده است. در پایان به ارائه‌ی نتیجه‌گیری و راهکارهایی پرداخته می‌شود.

واژگان کلیدی: حجاب، علوم انسانی، شهر آبادان، ارزش‌های دینی، دانشجویان دختر.

مقدمه

اینکه «آزادی در جهان امروزی» دچار تغییرات در تعریف و محتوای درونی و بیرونی شده مورد قبول است؛ اما آیا این تعریف در جهت توسعه‌ی همه جانبه‌ی جامعه گردیده یا سبب توسعه نامتوازن اخلاقی، اجتماعی و ... گردیده است.

دانشمندان علوم تربیتی، جامعه‌شناسان غربی و شرقی، متفکران، سیاستگذاران اذعان دارند که آزادی باید دارای محدودیت‌ها باشد. علوم انسانی در همه‌ی ابعاد خود در عرصه دانش و زندگی غیر قابل حذف نیست و نقش بی بدیل آن در جامعه غیرقابل انکار. علوم انسانی در واقع به زندگی انسان معنا می‌بخشد؛ اگر انسان را موجودی دو بعدی در نظر بگیریم، با دو بعد مادی و معنوی؛ بحث علوم انسانی بعد معنوی انسان را بیشتر در سیطره دارد و شکل می‌دهد. برداشت ما از علوم در دنیای امروزی از منظر «کما، مزرع تحصد» است. فاصله گرفتن علوم انسانی که در این پژوهش رویکرد اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و گاهاً توسعه‌ی همه‌ی جامعه در همه ابعاد در نظر گرفته شده است (مطالعات بین رشته‌ای) از علوم دینی که راهگشای نظریات انسان‌ساز است منجر به دست دادن یک سرمایه‌گذاری بزرگ است؛ سرمایه‌گذاری تربیت نسل‌های بعدی بر اساس اخلاق حسنه. از بین رفتن تربیت صحیح، انحطاط درونی جامعه را نشانه می‌گیرد و از بین می‌برد و ترمز توسعه جامعه است.

پژوهش حاضر در حوزه علوم انسانی و نقش آن در خدمت به جامعه است؛ از آنجا که رابطه‌ی دین و علوم انسانی یک رابطه‌ی لاینفک و تحت تأثیر یکدیگر است، پژوهشگر را مایل به این امر کرد که رابطه‌ی دین و نظام جسمانی (حجاب) را بررسی نماید و شبهات مطرح شده از مفهوم آزادی در بین دختران جامعه‌ی هدف پژوهش را پاسخ دهد. بنابراین با توجه به اینکه نباید از نقش دین در انقلاب‌های قرون وسطی و

به سرانجام شدن نظام‌های پیشرفته حاضر عصر امروزی شده، را فراموش کرد. لذا دین را نمی‌توان از نظام جهانی و توسعه‌ی اقتصادی و سیاسی و ... جدا دانست و از نظر جهان بینی اسلامی، دین موتور حرکت صحیح نظام جهانی در همه‌ی ابعاد خود است.

همه ما می‌دانیم که مقوله‌ی آزادی و تعریف آن مورد هجوم ناهلان قرار گرفته و همین هجوم سبب شده که حراست از حدود و مرزهای آن با مشکل مواجه شود. یکی از مصادیق آزادی مورد نظر در این پژوهش، «حجاب» است. آیا حجاب در مقوله‌ی آزادی تعریف دارد؟ و آیا آزادی را می‌توان جدا از حجاب دانست؟ این سوالات را باید برای این نسل جدید تحلیل و شکاف داد که آزادی و حجاب چه رابطه‌ی عمومی و خصوصی من وجه یا مطلق با یکدیگر دارند. سنجش و ارزیابی مقوله‌ی آزادی و حجاب در این دوره با ابزار حسی و موجود در علوم انسانی با امکانات مادی و فلسفه‌های حسی، غفلت و اشتباه بزرگ است. نگاه یکسویه نگر و تک بعدی به این امر نیز همین نتیجه را دارد و غلط است. پس اگر در زمینه علوم انسانی یک فضایی بوجود آوریم و در بخش‌های مختلف روی بحث‌های آزادی-حجاب و دین مباحثه شود نتیجه‌ای خوب و بهتر بدست می‌آوریم؛ از اقتصاد و سیاست و جامعه‌شناسی و روانشناسی در نظر بگیرد تا تاریخ و ادبیات و هنر و فلسفه و ... نیز همین طور است؛ اگر آنها را از دین جدا نمودیم همانطور که در غرب زمینه آن ایجاد شده علاوه بر اینکه سبب بیماری و از دست رفتن علوم انسانی واقعی خواهیم شد، سبب بروز نظریات نوظهور و منحط در شکل‌های مختلف خواهیم بود.

جایگاه ارزش های دینی در علوم انسانی

روابط دینی و علوم انسانی را ابتدا با شیوه کاربردی، نظریه های به اصطلاح تجربی شناسایی کرده و با تحلیل و کالبدشکافی آنها، مبانی و بنیادهای قریب و بعید آنها را کشف کرد و بر اساس پرسش های به عمل آمده از آن مبانی، به تأسیس مبانی جدید «حکمت نوین دینی» پرداخت. مبانی و نظریه های امروزی فالی از حکمت های دینی در سیاست امروزی در علوم انسانی برای تحول نظام جهانی کافی نبوده و به بالندگی بیشتری نیازمند است. اگر حکمت نوین دینی و ارزش های دینی به تمام ساختار علوم انسانی و علوم سیاسی بپردازد این مشکل اساسی در علوم انسانی حل خواهد شد و راحت می توان با جوانان گرفتار درگیر نظریات حسی و مادی بحث نمود.

معتقدین به جایگاه ارزش های دینی در نگاه به سیاست و نظام جهانی یا به عبارتی معتقدین به دینی کردن سیاست در نظام جهانی برآنند که علم دینی نه تنها مفهومی منطقی و معنادار است، بلکه ضروری و مطلوب می باشد. این طایفه، تفاسیر گوناگونی از مقوله علوم دینی ارائه کرده اند، به عنوان مثال دکتر نقیب العطاس، دیدگاه اصلاح گری و دکتر نصر، دیدگاه ارزشی و فرهنگ سازی در علوم غربی، شهید دکتر مطهری، نظریه کاربردی، دکتر گلشنی و دکتر باقری، دیدگاه متافیزیک اسلامی و شیخ جوادی آملی، نظریه منزلت عقل در هندسه معرفت را مطرح ساخته اند. به اعتقاد عبدالحسین خسروپناه نویسنده کتاب «کلام جدید با رویکرد اسلامی»، تمامی این نظریه ها، گرفتار نقاط ضعف و کاستی در روش یا محتوا هستند. نظریه پذیرفته شده از نظر ایشان، نظریه نظام علوم اسلامی یا روش شناسی اجتهادی است.

این پژوهش با توجه به دامنه ی بحث علوم انسانی و علوم دینی، به دنبال بیان دیدگاه یک جامعه ی هدف بسیار حیاتی

و مهم در مقوله ی حجاب (از دیدگاه دختران شهر آبادان) است و امید است فتح باب و زمینه ای برای تحقیقات گسترده ی بعدی باشد.

در این پژوهش با توجه نقش مهم دانشگاه و دانشجویان در جامعه در زمینه ی رشد تحقیقات و مطالعات در رابطه با علوم انسانی و علوم دینی و ایجاد تحول در این دو مقوله، به طرح سؤال مهمی پرداخته می شود که آیا ارتباطی بین آزادی و حجاب هست یا خیر؟ و سعی نمودیم در پرسشنامه ای که تدوین می نمائیم بررسی کنیم آیا دانشگاه تحت تأثیر ایدئولوژی های کشوری است یا نظام کشوری تحت تأثیر ایدئولوژی دانشگاهی؟ قبل از اینکه این بحث به اتمام برسد و وارد روش تحقیق شویم، به بیان چند راهکار با رویکرد تقویت ابزارهای بستر سازی حجاب و آزادی می پردازیم:

۱- تقویت و پرداختن هر چه بیشتر به معارف میراث گذشته اسلامی در عرصه علوم طبیعی و انسانی جهت خودباوری و تحقق روحیه نسل جدید امروزی.

۲- نشان دادن پشت پرده ی تئوری های معارض با آموزه های بین و روشن اسلامی در اتاق فکرهای معاندان و در کمین نسل جوان برای کاهش خودباوری دینی من جمله مقوله ی حجاب.

۳- تهذیب آموزه های معارض غربی وارد شده با کمک آموزه های اسلامی و دینی.

۴- معرض و در دید قرار دادن پارادایم های متنوع غربی در عرضه علوم انسانی غربی.

۵- برگزاری جلسات نقد پارادایم های علوم انسانی غربی با کمک یکدیگر و با استفاده از استادان دانشگاهی همسو با پارادایم های غربی با هدف معرفی دین برتر با تأکید به مقوله ی حجاب.

در SPSS از تحلیل کای دو جهت اثبات یا رد فرضیه و از نمودار میله‌ای جهت نمایش فراوانی و درصد پاسخگویان به هر سوال استفاده شده است. سوالات پرسشنامه بر اساس مقیاس ترتیبی و طیف لیکرت که شامل ۴ طیف بسیار زیاد، زیاد، کم و ضعیف تنظیم گردیده و به صورت طبقه‌بندی شده و بر اساس موضوع فرضیات سه‌گانه تحقیق طراحی شده‌اند، نحوه طبقه‌بندی و ارتباط سوالات با فرضیه‌ها در جدول بیان شده است.

ج) روش تحلیل داده‌ها

در این تحقیق از آزمون کی دو (X^2) استفاده شده است. هدف از اجرای آزمون کی دو این است که آیا بین فراوانی‌های مشاهده شده (n_i) و فراوانی‌های (n_{ith}) تفاوت منظم و معنی‌داری وجود دارد، یا آنکه این تفاوت ناچیز بوده و به صورت اتفاقی روی داده است. منظور از مقایسه کردن فراوانی‌ها، تشخیص وابستگی یا عدم وابستگی در متغیر مورد مطالعه است. به عبارت دیگر این آزمون صرفاً برای برآورد احتمال اینکه آیا عاملی غیر از عامل تصادف (خطای نمونه‌گیری) رابطه ظاهری را ایجاد کرده است یا نه؟ به کار می‌رود.

از آنجا که در آزمون (X^2) فراوانی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، بنابراین این آزمون برای صفات کیفی به کار برده می‌شود که داده‌ها به صورت شمرده شده هستند نه مقادیر اندازه‌گیری شده. به عبارت دیگر مقیاس اندازه‌گیری داده‌ها «اسمی» یا «ترتیبی» است، ملاک آزمون (X^2) عبارت است از:

$$X^2 = \sum \frac{(n_i - n_{ith})^2}{n_{ith}}$$

۶- برگزاری نقد پارادایم‌های علوم انسانی غربی با رویکرد و مبانی فلسفی و جهان‌بینی اسلامی؛ پژوهشگر اعتقاد بر این دارد که رشد بدحجابی ریشه در پارادایم غربی دارد.

۷- کشف مدل‌های علوم انسانی در تمدن گذشته اسلامی.

۸- تدوین فلسفه علوم انسانی اسلامی و نظام انسان‌شناسی اسلامی.

۹- معروض تعاریف و مدل‌های مختلف اسلامی سازی علوم انسانی.

۱۰- تعیین فرآیند تعاریف و مدل‌های علم دینی بر اساس امکان وقوعی (خسروپناه، بی تا).

۱۱- ساده سازی مدل‌های گزینش حجاب.

۱۲- آزمون پذیری مدل‌ها و درگیری استادان دانشگاهی معتقد به تحول علوم انسانی و تولید علوم انسانی اسلامی.

روش شناسی تحقیق

الف) روش تحقیق

روشی که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته، تحقیقی پیمایشی است که در آن با استفاده از پرسشنامه و به طور مستقیم به مصاحبه شوندگان ارائه شده است. می‌توان از پیمایش برای هدفهای توصیفی، تبیینی و اکتشافی استفاده کرد. از تحقیق پیمایشی عمدتاً در مطالعاتی استفاده می‌شود که در آنها فرد، واحد تمایل در نظر گرفته می‌شود. اگرچه می‌توان این روش را برای واحدهای دیگر تحلیل، از قبیل گروه‌ها یا کنش‌های متقابل، به کار برد، باید از عده‌ای افراد به منزله پاسخگو یا خبررسان استفاده کرد.

ب) جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور آبادان و نمونه آماری ۴۰۰۰ نفر انتخاب شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با وارد کردن اطلاعات پرسشنامه

مشاهده شده ناشی از شانس یا خطای نمونه‌گیری است (Iversen, 2000).

د) نمونه جامعه آماری

باتوجه به موضوع تحقیق جامعه آماری ما برابر است با کلیه دانشجویان دختر (۲۲ تا ۲۵ سال) دانشگاه پیام نور آبادان می‌باشند.

ه) روش تعیین حجم نمونه

نمونه‌ها از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. این روش یکی از دقیق‌ترین روش‌های مطالعه جزئی از جامعه است که در آن افراد مورد بررسی به طور تصادفی و بر طبق قوانین نظریه احتمالات انتخاب می‌شوند و مشاهده روی این افراد انجام می‌گیرد. مجموع افرادی که به این طریق انتخاب شده‌اند را جامعه نمونه و یا تنها «نمونه» نامیده و تعداد افراد نمونه را حجم نمونه می‌گویند در انتخاب تصادفی به افراد جامعه اصلی شانس مساوی و یا معین داده می‌شود و سپس افراد نمونه را با قرعه و یا استفاده از جدول اعداد تصادفی انتخاب می‌کنیم.

حجم نمونه

با توجه به حجم نمونه برای بدست آوردن تعداد افرادی که باید در نظر سنجی شرکت نمایند را از طریق فرمول جامعه محدود بدست آورده‌ایم.

$$N = 4000$$

$$P = 5/10$$

$$q = 5/10$$

$$z = 96/1$$

$$d = 0.6/10$$

$$n = \frac{nz^2pq}{n^2d+z^2pq} = \frac{50/000 \cdot 3.84 \cdot 0.5 \cdot 0.5}{50/000^2 \cdot 0.6 + 3.84 \cdot 0.5 \cdot 0.5} = 4000$$

که در آن (n_i) فراوانی‌های مشاهده شده و (n_{ith}) فراوانی‌های مورد انتظار یا تئوریک می‌باشد. در آزمون‌ها (بر خلاف سایر آزمون‌ها X^2 درجه آزادی به حجم نمونه بستگی نداشته و به «تعداد صفات» یا «تعداد مقوله‌ها» مربوط است اگر جدول‌ها یک بعدی باشد (مانند این تحقیق) درجه آزادی برابر است با تعداد سطرها منهای یک یعنی:

$$d.f = K - 1$$

و اگر جدول دو بعدی باشد آنگاه $d.f = (K-1)(L-1)$ که در آن K تعداد سطرها و L تعداد صفحات ستون‌ها می‌باشد. در علوم اجتماعی به خصوص در مطالعات بین رشته‌ای (مطالعات البسه) هرگز نمی‌توان یک تجربه اجتماعی را تکرار کرد و یا آزمایش و تجربه بعدی آن را به محک نقد و بررسی کشید. در نتیجه نظریات مطلقاً رد یا قبول نمی‌شوند و فقط به طور نسبی می‌توان از درستی و نادرستی آنها سخن گفت. بنابراین تصمیم‌گیری در مورد رد یا عدم رد فرضیه صفر با اطمینان کامل و صددرصد صورت نمی‌پذیرد همیشه توأم با احتمال است. پس باید مانند آزمون‌های قبلی میزان احتمال خطا مشخص گردد و از یک حد معین مثلاً پنج درصد و یا یک درصد تجاوز نکند. سپس باتوجه به میزان احتمال، مساوی بودن یا بزرگتر بودن مقدار کی دو محاسبه شده (X_c^2) را از یک مقدار معین، مشخص می‌نماییم. برای انجام این کار از جدول X^2 استفاده می‌شود، بدین طریق که اگر X^2 محاسبه شده (X_c^2) بزرگتر یا مساوی X^2 جدول $(X_c^2 \geq X_t^2)$ شد فرض صفر (H_0) یا فرض مستقل بودن متغیرها رد می‌شود و نتیجه گرفته می‌شود که بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ولی در صورتی که X_c^2 کوچکتر از X^2 جدول باشد $(X_c^2 < X_t^2)$ آنگاه فرض صفر تأیید می‌شود و نتیجه می‌گیریم که بین فراوانی‌های مقایسه شده تفاوتی وجود ندارد و یا اختلاف

و) ابزار و روش گردآوری داده‌ها

بین (۵ درصد یا ۷ درصد) باشد اعتبار پرسشنامه در حد متوسط ارزیابی می‌شود (فروند، بی تا).

در این تحقیق از دو روش برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است.

۱- روش کتابخانه‌ای: که عبارت است از استفاده از اطلاعات موجود در مراکز، اسناد و کتابخانه‌ها

۲- روش پیمایشی: عبارت است از جمع‌آوری منظم اطلاعات درباره افراد، گروه‌ها و اجتماعات از طریق مصاحبه حضوری برای اخذ داده‌ها بطور مستقیم و تغییر و تفسیر نتایج حاصله به طریق آماری ممکن است. برای تعیم یافته‌ها به کل جمعیت آماری از نمونه آماری اطلاعات جمع‌آوری شود. پرسشنامه این تحقیق با توجه به فرضیه‌های تحقیق طرح شده است.

ز) پایایی تحقیق

برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد.

$$r_a = \frac{j}{j-1} \left(1 - \frac{\sum S_j^2}{S^2} \right)$$

که در آن:

j = تعداد زیر مجموعه سوال‌های پرسشنامه یا آزمون.

S_j^2 = واریانس زیر آزمون j ام.

S^2 = واریانس کل آزمون.

مقدار صفر این ضریب نشان دهنده عدم قابلیت اعتماد و +۱ و اعداد نزدیک به +۱ نشان دهنده قابلیت اعتماد کامل است. اگر ضریب آلفای کرونباخ ۷ درصد یا بیشتر است، پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است و می‌توانید از بابت همبستگی درونی سوالات مطمئن باشید. هرچند اگر ضریب آلفای کرونباخ

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	۴۰۰۰	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	۴۰۰۰	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.899	7

با توجه به عدد بدست آمده پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است.

آمار استنباطی**فرضیه اول**

H_0 : به نظر می‌رسد بین عدم تبیین کارکرد صحیح حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود دارد.

H_1 : به نظر می‌رسد بین عدم تبیین کارکرد صحیح حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود ندارد.

Case Processing Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
تبیین کارکرد حجاب	۴۰۰۰	98.4%	۱	1.6%	۴۰۰۰	100.0%

Chi-Square Tests			
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	347.500 ^a	110	.000
Likelihood Ratio	203.489	110	.000
Linear-by-Linear Association	30.901	1	.000
N of Valid Cases	۴۰۰۰		

a. 132 cells (100.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

Chi-Square Tests			
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	250.000 ^a	80	.000
Likelihood Ratio	181.675	80	.000
Linear-by-Linear Association	5.605	1	.018
N of Valid Cases	۴۰۰۰		

a. 99 cells (100.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

برای آزمون فرضیه با توجه به متغیر مورد نظر از آزمون کی دو استفاده شده است جهت بررسی نتیجه آزمون، ابتدا به مقدار Sig. Asymp. توجه می‌نماییم اگر مقدار . Asymp. Sig کمتر از ۰،۰۵ باشد آزمون معنی‌دار می‌شود. با توجه به مقدار $df = 110$ و درجه ی آزادی () $df = 110$ فرضیه فوق تأیید می‌شود. بعبارتی بین رشد پارادایم‌های تئوری گسسته در مقوله‌ی حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود دارد (Ghafarian, 2000).

فرضیه سوم

H_0 : به نظر می‌رسد بین عدم توجیه دین در دستگاه علوم انسانی در دانشگاهها و میزان التزام به حجاب رابطه معنادار وجود دارد.
 H_1 : به نظر می‌رسد بین عدم توجیه دین در دستگاه علوم انسانی در دانشگاهها و میزان التزام به حجاب رابطه معنادار وجود ندارد.

Case Processing Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
جدایی دین و علوم انسانی	۴۰۰۰	98.4%	1	1.6%	۴۰۰۰	100.0%

برای آزمون فرضیه با توجه به متغیر مورد نظر از آزمون کی دو استفاده شده است جهت بررسی نتیجه آزمون، ابتدا به مقدار Sig. Asymp. توجه می‌نماییم . اگر مقدار Asymp. Sig کمتر از ۰،۰۵ باشد آزمون معنی‌دار می‌شود. با توجه به مقدار $df = 80$ و درجه ی آزادی () $df = 80$ فرضیه فوق تأیید می‌شود. بعبارتی بین عدم تبیین کارکرد صحیح حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم

H_0 : به نظر می‌رسد بین رشد پارادایم های تئوری گسسته در مقوله‌ی حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود دارد.
 H_1 : به نظر می‌رسد بین رشد پارادایم‌های تئوری گسسته در مقوله‌ی حجاب و میزان التزام به آن رابطه معنادار وجود ندارد.

Case Processing Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
تئوری های گسسته	۴۰۰۰	98.4%	1	1.6%	۴۰۰۰	100.0%

ارائه‌ی کیفیت خدمات در روش‌های نو و سازنده در این زمینه از سوی مسئولین در کلان و جز ضعیف ارزیابی است. ۴- اتخاذ راهبردهای اساسی در زمینه‌ی توانمندسازی دانشجویان در حوزه‌ی دین و علوم انسانی با هدف گسترش گفتمان واقعی آزادی مشروع با تأکید بر التزام به حجاب در جامعه ضعیف است.

۵- رعایت عدالت علمی در تقسیم دانش و منابع کمک آموزشی در جهت ارتقاء حجاب بعضاً و غالباً در مراکز دانشگاه‌های ایران ضعیف است.

۶- نحوه‌ی عملکرد مسئولین علمی دانشگاهی در ارتقاء دانش و فهم دانشجویان دین و علوم انسانی در وجود رابطه‌ی معناداری بین این دو برای گسترش حجاب ضعیف است.

۷- هنوز آنچه که باید مقوله‌ی دین و علوم انسانی برای بسترسازی حجاب و آزادی مشروع و فهم آن برای دانشجویان کاملاً در دانشگاه جا نیفتاده و این مسئله‌ی ملی و سراسری است.

۸- برای ایجاد یک نظام واحد استقرار دین و آزادی مشروع به صورت زنجیروار در جهت آشنایی و ارتقاء دانشجوی دختر و تبیین و زمینه‌سازی آن حرکت قابل توجهی اتفاق نیفتاده است.

۹- اهتمام و تلاش در جهت ارتقای مهارت‌های مورد نیاز توسط مسئولین دانشگاهی در زمینه‌ی حجاب و رفع چالش‌های مورد نیاز در این حوزه باید گسترش و جدی گرفته شود.

۱۰- آگاهی به وسیله‌ی تبلیغات، آموزش و ... از سوی مسئولین دانشگاهی و سطح کلان جامعه با حمایت نهاد قانون گذار برای ارتقاء حجاب در جامعه بسیار مهم است. که در این زمینه بسیار ضعیف عمل شده است.

۱۱- عملکرد پژوهشی که مجموعه‌ای از اقدامات مختلف

Chi-Square Tests			
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	271.000 ^a	80	.000
Likelihood Ratio	165.563	80	.000
Linear-by-Linear Association	9.638	1	.002
N of Valid Cases	۴۰۰۰		

a. 99 cells (100.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

برای آزمون فرضیه با توجه به متغیر مورد نظر از آزمون کی دو استفاده شده است جهت بررسی نتیجه آزمون، ابتدا به مقدار $Asymp. Sig.$ توجه می‌نماییم. اگر مقدار $Asymp. Sig$ کمتر از 0.05 باشد آزمون معنی‌دار می‌شود. با توجه به مقدار $Asymp. Sig = 000$ و درجه‌ی آزادی $(df = 80)$ فرضیه فوق تأیید می‌شود.

بعبارتی بین عدم توجه دین در دستگاه علوم انسانی در دانشگاهها و میزان التزام به حجاب رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه گیری

بر اساس بررسی اطلاعات جمع‌آوری شده و به عمل آمده از بین جامعه‌ی آماری و نمونه این تحقیق، نتیجه‌گیری بدین شرح است:

۱- میزان آشنایی و سطح بلوغ دانشجویان بطور کلی جامعه‌ی امروزی از جایگاه دین در مقوله علوم انسانی برای بسترسازی حجاب ضعیف است.

۲- متأسفانه عملکرد مسئولین دانشگاهی، نهادهای نظارتی و قانون‌گذاری در رابطه با ارتقاء مقوله‌ی حاضر ضعیف است.

۳- در دانشگاه‌های ایران به ویژه در مراکز پیام نور در خصوص اصلاح بنیادی التزام به حجاب با توجه به عنوان محتوایی آن و توجه این تحقیق به اصل محتوای حجاب،

پژوهشی مسئولین مربوطه نسبت به استقرار، ثبات و گسترش ارتباط دین و علوم انسانی با هدف گسترش آزادی دینی که از وظایف ذاتی دانشگاه‌ها است، از اقدامات ضعیف دیگر ارزیابی شده است.

۱۲- این پژوهش که با توجه به نقش دین در تعدیل روابط اجتماعی (حجاب) و توجه محتوایی به آن صورت گرفته یادآور می‌شود که نظام دانشگاهی ما ایدئولوژی صحیح دین و آزادی مشروع را به دانشجو تدریس نکرده و نقش راهبردی دانشجو تحت تأثیر نظام اجتماعی کشور است تا نظام دانشگاهی. لذا دانشجو باید متأثر از نظام دینی کشور باشد تا نظریات وارداتی اندیشه‌های غربی در دانشگاه‌ها. هنوز در این راستا ایدئولوژی کامل و متناسب نظام دانشگاهی توسط روشنفکران ما به وجود نیامده.

فهرست منابع

فارسی:

۱- خسروپناه، عبدالحسین (بی تا)، کلام جدید با رویکرد اسلامی، گفتار

علم و دین.

۲- فروند، ژولین (بی تا)، نظریه های مربوط به علوم انسانی، مترجم:

علی محمد کاردان.

لاتین:

1. Ghafarian, Vafa (2000), Managerial Qualifications; How Can Manage the Organization Better?, *Industrial Management Institute*, Tehran (in persian).

2. Iversen, I. Oie (2000), Managing People towards a Multicultural Workforce, *Newzealand Institute for Human Resource Management*.